

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	F. Brekelmans	Datum	5 oktober 2021
Doorkiesnummer	030 - 28 67145	Kenmerk	9248351
E-mail	floris.brekelmans@utrecht.nl	Onderwerp	Biodiversiteit: indicatoren en monitoring
Bijlage(n)	2 (onderaan bijgevoegd)	Beleidsveld	Groen, Openbare Ruimte

Geachte leden van de raad,

Tijdens de bespreking van de Programmabegroting (op [19 november 2020](#)) is door de wethouder Groen toegezegd u te informeren over het beleid en inspanningen ten aanzien van biodiversiteit (20/T491) en de indicatoren over biodiversiteit ([M2019/336](#) – betere biodiversiteit). In voorliggende brief lichten wij toe wat het belang is van biodiversiteit voor de gemeente en op welke manier we biodiversiteit beschermen en bevorderen (onderdeel 1). Vervolgens lichten wij toe hoe we de voor- of achteruitgang van biodiversiteit nu al monitoren en op welke manier we de monitoring willen uitbreiden (onderdeel 2).

Onderdeel 1: Beleid en inspanningen ten aanzien van biodiversiteit

Wat is biodiversiteit en waarom willen we dat?

Onder biodiversiteit verstaan we alle organismen – bacteriën, schimmels, planten en dieren – die in de gemeente leven, hun genetische diversiteit en de diversiteit van ecosystemen. Biodiversiteit is een onderdeel van onze stadsnatuur. De stedelijke biodiversiteit is samengesteld uit de soorten die hier van nature leven, en soorten die bewust of onbewust door de mens zijn aangevoerd en zich hebben aangepast aan onze gebouwde omgeving. In sociaal-cultureel opzicht hebben zowel biodiversiteit als natuur een bredere betekenis, waar iedereen zijn eigen invulling aan geeft. Gebieden als Amelisweerd, het Beatrixpark, Park Bloeyendaal, Oud Zuilen, de Kromme Rijn en de Haarrijnse Plas worden door hun bijzondere soortenrijkdom en natuurlijke karakter gewaardeerd als waardevolle en te koesteren gebieden. Ze geven identiteit aan Utrecht. Natuur zorgt ook voor betrokkenheid en cohesie. Zo beheren buurtbewoners samen het buurtgroen en verzorgen ze boomspiegels. Daarnaast zijn bewoners actief in sociale (natuur)netwerken en verzamelen ze informatie over biodiversiteit. Natuur staat daarmee voor een bijzondere kwaliteit van de stad en vertegenwoordigt een belangrijke intrinsieke waarde. We kunnen biodiversiteit daarnaast beschouwen als onze 'levensverzekering'. Wilde bijen bevruchten de boomgaarden in en rond de stad, bomen zorgen voor verkoeling, kleine marterachtigen bestrijden ratten, vleermuizen jagen op muggen en koolmezen dragen bij aan het onder controle houden van de eikenprocessierups. En niet te vergeten: tjilpende mussen, fladderende vlinders en zingende sprinkhanen toveren een glimlach op ons gezicht en verlagen onze stress. Biodiversiteit houdt onze stad leefbaar en gezond. Tegelijkertijd staat biodiversiteit wereldwijd onder druk, ook in Utrecht.

Huidig beleid en instrumentarium

Biodiversiteit is overal in de stad aanwezig. Van varens op muren en huismussen onder dakpannen tot platvissen in de Vecht en dassen in en rond Amelisweerd. Geen vierkante meter is zonder leven. Het is belangrijk dat we daar op een zorgvuldige wijze mee omgaan en dat we streven naar behoud en verbetering van biodiversiteit op alle schaalniveau's. De ambities en inspanningen van de gemeente ten aanzien van biodiversiteit hebben een plaats gekregen in diverse beleidsstukken, daaraan gekoppelde programma's, instrumenten en afspraken. De hieronder beschreven beleidsnota's maken onderdeel uit van de Omgevingsvisie Utrecht, het thematisch beleid dat voor de hele stad geldt. De verankering van het onderwerp in de verschillende thematische beleidsnota's is een voorbeeld van integraal werken. We werken overal aan biodiversiteit, echter de vraag wanneer we vinden dat biodiversiteit is verbeterd blijft onbeantwoord. Nemen we genoeg met een egel in onze scheggen, of streven we naar de terugkeer de otter naar de stad en zijn we bereid ons daarvoor in te spannen?

Beleidskader

Groenstructuurplan (2017)

De [Actualisatie groenstructuurplan](#) 2017-2030 vormt het overkoepelende beleidskader voor groen. Het plan voorziet in een beleidsmatige ruimtelijke bescherming van de belangrijkste groenstructuren in de gemeente en vormt de onderlegger voor het Meerjaren Groen Programma (MGP). In het groenstructuurplan zijn vijf doelen geformuleerd:

1. Vergroten van de ecologische, recreatieve en landschappelijke kwaliteit van het bestaande stedelijk groen van Utrecht voor mensen, planten en dieren;
2. Verbeteren van de bereikbaarheid van de groengebieden rond Utrecht door recreatieve en ecologische verbindingen aan te leggen;
3. Uitbreiden van de groene buitenruimte door grootschalige groengebieden om de stad aan te leggen;
4. Gezonde verstedelijking;
5. Klimaatadaptie.

Daarmee is het behouden en versterken van biodiversiteit in algemene zin benoemd. In de projecten van het MGP vindt doorvertaling plaats van deze doelen. Voor natuur-knelpunten is binnen het MGP een specifiek onderzoeks- en uitvoeringsprogramma: het Groene Web (zie onder).

Utrechtse soortenlijst (2018)

De Utrechtse Soortenlijst vormt -aanvullend op de Wet natuurbescherming - het gemeentelijke soortenbeleid en is een uitwerking van de Actualisatie Groenstructuurplan 2017-2030. Het bevat een lijst met karakteristieke en voorheen beschermde soorten, waarvoor gemeente zich bij het maken van plannen en uitvoering van projecten extra inspent. Het beschermen van deze soorten en hun leefmilieus draagt bij aan het behoud van de biodiversiteit in Utrecht en past in de ambitie van gezond stedelijk leven. Hoe we deze soorten willen behouden en versterken en welke maatregelen en ambities we hierbij hebben wordt op projectniveau uitgewerkt.

Nota Bomenbeleid Utrecht (2018)

Bomen zijn van belang voor het behoud en de ontwikkeling van de biodiversiteit in de stad. Het aantal soorten organismen dat op en rondom een volwassen zomereik groeit, loopt gemakkelijk in de honderden. Een divers bomenbestand draagt bij aan de biodiversiteit van het stedelijke ecosysteem. De evaluatie van het bomenbeleid komt binnenkort naar u toe.

Nota Gezondheid voor iedereen, volksgezondheidsbeleid (2019-2023)

In het gezondheidsbeleid wordt aangegeven dat we bij het inrichten van gebieden oog hebben voor biodiversiteit om zo bij te dragen aan de bescherming van soorten en omdat biodiversiteit de natuurbeleving versterkt en daarmee indirect de gezondheid. Dit is vertaald in het principe "groen, tenzij" voor het inrichten van straten,

pleinen, binnenterreinen, daken en gevels. Ook wordt de aanleg van groene ruimte en het beschermen van de groene ruimte bij ontwikkelplannen gestimuleerd.

Visie klimaatadaptatie (in concept)

Het klimaat verandert, wat gevolgen heeft voor mens en natuur. In 2050 willen we als Utrecht klimaatbestendig zijn. Doelen en principes om dat te bereiken zijn opgenomen in de concept Visie klimaatadaptatie, die binnenkort ter besluitvorming aan u wordt aangeboden. Het zoveel mogelijk vergroenen van de stad is een van de belangrijkste maatregelen. Daar zal ook biodiversiteit van profiteren. Effecten van de klimaatverandering op biodiversiteit zijn nog onduidelijk. Daarom maakt een onderzoeksagenda deel uit van de uitwerkingsvisie, voor een completer beeld van de mogelijke effecten en te treffen maatregelen.

Visie water en riolering Utrecht (in concept)

Het gemeentelijk beleidskader voor de invulling van zorgplichten op het gebied van water en riolering is opgenomen in de concept Visie Water en Riolering Utrecht. De visie wordt binnenkort aan u aangeboden. Bij de visie hoort het programma Water en riolering. Ecologie en biodiversiteit zijn een belangrijk thema in de visie. Samen met het waterschap HDSR streven we nieuwe, ambitieuzere en gedifferentieerde ecologische ambities na voor het oppervlaktewater in de stad.

Programma

Meerjaren Groen Programma

In het Meerjaren Perspectief Ruimte (MPR) is als bijlage het Meerjaren Groen Programma (MGP) opgenomen. Het MGP is een vierjarig uitvoeringsprogramma voor groen, dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Hierin geven we aan welke doelen uit de Actualisatie groenstructuurplan en resultaten we met welke projecten willen bereiken. Het Groene web is een programma binnen het MGP (jaarlijks budget: € 200.000, in 2023 wordt het verhoogd naar € 300.000 en vanaf 2024 naar €350.000) en richt zich op het oplossen van knelpunten voor en onderzoek naar natuur en biodiversiteit. Het programma voorziet in verbetering van de verbindingen in de stad en het opheffen van barrières, door aanleg van natuurvriendelijke oevers, poelen en faunapassages onder wegen. Ook biedt het ruimte aan onderzoeksprojecten om beter te begrijpen welke biodiversiteit in de stad voorkomt en hoe deze beschermd en gestimuleerd kan worden. Het Groene Web is daarmee een instrument voor kwalitatieve verbetering van het bestaande groen ten behoeve van biodiversiteit.

Instrumenten en afspraken

Diervriendelijk bouwen

De gebiedsgerichte ontheffing Diervriendelijk Bouwen is een juridisch instrument in het kader van de Wet natuurbescherming waarmee werkzaamheden (onderhoud, sloop, nieuwbouw) aan gemeentelijke gebouwen soepeler en effectiever voor dieren worden uitgevoerd. Het 'Soortmanagementplan gebouwbewonende soorten' vormt de inhoudelijke basis voor de ontheffing, waarin de maatregelen verder zijn uitgewerkt. Dit instrument heeft als doel het behouden van een gunstige staat van instandhouding van beschermde gebouwbewonende diersoorten (huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis). Dit door enerzijds maatregelen op te leggen in planning en uitvoering om te voorkomen dat dieren gedood of verwond worden, anderzijds door het vergroten van het aantal nest- en verblijfplaatsen in gemeentelijke gebouwen. Daarnaast stellen we het inbouwen van verblijfplaatsen voor dieren verplicht in de tenders die we op de markt zetten.

Gedragscode en leidraad Wet natuurbescherming

De [gedragscode met de bijbehorende leidraad](#) zijn instrumenten om een zorgvuldige omgang met de wettelijke beschermde biodiversiteit te verzekeren. Het doel van de Wet natuurbescherming is behoud van biodiversiteit in Nederland. De wet zorgt voor bescherming van soorten, gebieden en bossen. Om deze soorten te beschermen legt de wet verbodsbepalingen op aan werkzaamheden die deze soorten kunnen treffen. In Utrecht komen

diverse beschermde soorten voor. Een gedragscode is een juridisch instrument dat kan worden beschouwd als ontheffing voor het (beperkt) overtreden van verbodsbepalingen. Het schrijft voor op welke wijze omgegaan moet worden met beschermde soorten bij de uitvoering van bestendig beheer en onderhoud en kleinschalige ruimtelijke projecten. In 2021 wordt de nieuwe door VNG/Stadswerk opgestelde gedragscode geïmplementeerd in de gemeentelijke organisatie. De gedragscode en bijbehorende leidraad – de gemeentelijke uitwerking van de gedragscode – zijn in juli 2021 vastgesteld door het college.

Natuurwaardenkaart

De [natuurwaardenkaart](#) is een instrument opgesteld om vroegtijdig inzicht te geven in het voorkomen van beschermde soorten en Utrechtse soorten. Het helpt projectleiders en projectontwikkelaars om in de beginfase van hun project al rekening te houden met biodiversiteit, bijvoorbeeld door het ecologisch netwerk te verbeteren en leefgebieden beter te laten functioneren.

Handboek Inrichting Openbare Ruimte (HOR)

Het handboek is een instrument waarin de uitgangspunten of kansen voor biodiversiteit zijn benoemd. In het handboek wordt bij actualisatie nagelopen of de ecologische uitgangspunten nog kloppend zijn met de nieuwste ecologische inzichten en politieke uitgangspunten.

Nota Beheer openbare ruimte

We zien veel kansen om bij het beheer van de openbare ruimte aan te sluiten bij het vooruitstrevende karakter van onze gemeente om te werken aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en op die manier bij te dragen aan ambities op het gebied van onder andere biodiversiteit. Ontwikkeld beheer geeft daar invulling aan. Het houdt in dat bij onderhoud en ontwikkeling van de openbare ruimte gekeken wordt welke andere opgaven en ambities tegelijkertijd meegenomen kunnen worden. Biodiversiteit is daar één van. Bij vervanging van bomen wordt bijvoorbeeld gestreefd naar een breder assortiment. En door op een andere manier te maaien stimuleren we biodiversiteit.

Beheer verhardingen

We gebruiken al sinds 1992 geen chemische bestrijdingsmiddelen meer in onze openbare ruimte. Bestrijdingsmiddelen hebben een negatief effect op biodiversiteit. Ook starten we volgend jaar een pilot, waarbij spontaan opgekomen stoeplanten binnen 30 cm van de gevel niet meer worden verwijderd om natuur te versterken. Ook de plantjes in de boomspiegels laten we dan staan. Zo maken we ook in de boomspiegels meer ruimte voor (beschermde en Utrechtse) planten en is er meer voedsel voor insecten en vogels.

Groen- en waterbeheer

Onze graslanden en bermen zijn door hun omvang van groot belang voor biodiversiteit. Ecologisch beheer versterkt en ontwikkelt natuur in de stad en we hebben meerdere beheercategorieën die gericht zijn op biodiversiteit. In het maaibeheer zijn dat het grasveldbeheer, hooilandbeheer, ruigtebeheer, bosplantsoen en sinds dit jaar Kleurkeur. Hierover wordt gerapporteerd in het Duurzaamheidsverslag onder de 'natuurlijke groenindicator'. Met de invoering van het keurmerk 'Kleurkeur' wordt kennis over ecologisch beheer en biodiversiteit in onze organisatie en die van onze aannemers gebracht.

In het oeverbeheer laten we een deel van het riet staan ten gunste van rietvogels en als beschutte ei-afzetplek voor vissen en amfibieën. Het baggeren van onze watergangen vindt plaats bij de juiste temperaturen zodat vissen actief genoeg zijn om weg te zwemmen (niet te koud en niet te heet).

Ecologisch onderhoud

In Utrecht hebben we een speciale methode ontwikkeld om onze muurvegetatie bij onderhoudswerkzaamheden te sparen en te zorgen voor een hernieuwde vestiging uit 'gespaarde wolken' muurplanten (wolkenmethode). In

straatputten in gebieden waar veel amfibieën in het voorjaar trekken naar voortplantingswateren zijn trapjes aangelegd. Bij onderhoudswerkzaamheden aan harde oevers brengen we loopplanken aan voor dieren (als de vergroening van de oever geen optie is).

Onderdeel 2. Monitoring en indicatoren

Het belang van monitoring

In de motie betere biodiversiteit ([M2019/336](#)) heeft u gevraagd om een instrument of (prestatie)indicatoren te ontwikkelen om biodiversiteit in Utrecht in beeld te brengen en om te kunnen laten zien hoe biodiversiteit in de stad verbetert. Wij lichten hieronder toe op welke manier wij tot op heden de biodiversiteit in de stad monitoren en hoe we dat nu en in de toekomst doen.

Biodiversiteit is een voorwaarde voor gezond stedelijk leven en het is dan ook belangrijk om te weten hoe het ervoor staat met de natuur in de stad. We willen inzicht hebben in de effecten van onze beheersinspanningen op biodiversiteit, de mate waarin diervriendelijk bouwen leidt tot effectieve bescherming van soorten, de toe- of afname van plaagdieren en invasieve exoten, de trend van bijzondere of beschermde soorten in Utrecht en de kwaliteit van onze natuurgebieden. Ook willen we inzicht hebben in de effecten van klimaatverandering, de groei van de stad en de toename van (recreatieve) gebruiksdruk. Monitoring is dus belangrijk om vast te stellen of beleid effectief is, of en hoe bijsturing nodig is en te weten welke maatregelen we kunnen treffen om biodiversiteit te beschermen en bevorderen en functies zoveel mogelijk samen op te laten gaan.

Monitoring is het volgen van een bepaalde ambitie in de tijd. Monitoring bewaakt het behalen van een bepaald resultaat en gebeurt daarom regelmatig zodat bijgestuurd kan worden. De volgende biodiversiteitsambities zijn benoemd in het gemeentelijk beleid:

1. Het behoud en versterken van de ecologische waarde in de stedelijke groen- en waterstructuur (Groenstructuurplan, Visie water en riolering).
2. Het behoud en versterken van kenmerkende en waardevolle Utrechtse plant- en diersoorten (nota Utrechtse soortenlijst, Visie water en riolering).
3. In de concept Visie Klimaatadaptatie is opgenomen dat we doelen voor biodiversiteit later uitwerken, omdat deze nog niet voldoende in beeld zijn. We maken een uitwerkingsagenda biodiversiteit. Daarin volgen we welk effect het veranderende klimaat heeft op onze natuur en nemen waar nodig maatregelen. Zodat we zoveel mogelijk planten of dieren behouden in onze stad, of ze kunnen leiden naar nieuwe leefgebieden buiten de stad. Dit werken we uit in deze agenda.

Bovenstaande ambities sluiten ook aan bij de koers uit de RSU 2040. De ambitie in de RSU 2040 is het behoud en versterken van de lokale biodiversiteit bij ruimtelijke ontwikkeling ten behoeve van een natuurinclusieve stad, gebruikmakend van de Utrechtse soortenlijst.

Onze huidige monitoring van biodiversiteit

We spannen ons op verschillende manieren in om onze biodiversiteitsambities ten aanzien van natuur in de groenstructuur en Utrechtse plant- en diersoorten te halen en we werken aan versterken van onze biodiversiteit in een natuurinclusieve stad. Monitoring is een instrument om te kunnen vaststellen of deze inspanningen ook het gewenste effect hebben en gewijzigd of geïntensiveerd moeten worden. Monitoren gebeurt met behulp van indicatoren. Een indicator is een meetbaar begrip dat een signalerende functie heeft en een aanwijzing geeft over de mate van vordering. We gebruiken drie verschillende indicatoren:

1. Kwaliteitsindicator: planten en dieren stellen eisen aan de kwaliteit van hun leefgebied. De voor- of achteruitgang van soorten vertelt ons iets over de kwaliteit van ons groen. Het volgen van specifieke soorten geeft informatie die we kunnen gebruiken om waar nodig de kwaliteit van het leefgebied te versterken.

2. Uitvoeringsindicator: we treffen allerlei maatregelen voor natuur in inrichtings- en beheerprojecten, zowel in en aan gebouwen als in het groen. Een uitvoeringsindicator volgt de kwaliteit en kwantiteit van deze maatregelen.
3. Inspanningsindicator: we beschermen en versterken biodiversiteit door het vastleggen van natuurwaarden en ambities in gebiedsvisies, door het zichtbaar maken van natuurwaarden aan bewoners, bijvoorbeeld in recreatiegebieden en door het geven van natuuradviezen aan bewoners. We stimuleren daarmee dat ook anderen zich verantwoordelijk voelen voor en betrokken worden bij natuur in stad. Het volgen van onze inzet op deze inspanning doen we met een inspanningsindicator.

Een verder toelichting op deze indicatoren is opgenomen in bijlage 1.

Aanvullende monitoring van biodiversiteit

Onze huidige monitoring geeft inzicht in de trend en ontwikkeling van een aantal beschermde en Utrechtse soorten en de inspanningen die we voor biodiversiteit doen. Van de meeste soorten in de stad weten we echter niet hoe het met ze gaat: we hebben de verspreiding onvoldoende in beeld en we weten niet of ze voor- of achteruitgaan. Dat is ook niet nodig en bovendien onhaalbaar: het is praktisch onmogelijk en onbetaalbaar om alle duizenden in Utrecht voorkomende soorten te monitoren.

Het is dan ook belangrijk goed te overwegen welke soorten we moeten monitoren om een goed beeld te krijgen van de (trend van de) biodiversiteit in de stad en die samen staan voor een 'betere biodiversiteit'. Daarvoor hebben we de volgende criteria gehanteerd:

1. De soort is beschermd (Wet natuurbescherming, Utrechtse Soort) of bedreigd (Rode Lijst), én,
2. De soort is relatief makkelijk en kosten-efficiënt te monitoren, bij voorkeur ook door bewoners voor meer betrokkenheid, én,
3. De soort is een goede indicator voor de kwaliteit (beheer en inrichting) van ons groen; of,
4. De soort is een goede indicator voor de kwantiteit en verbondenheid van ons groen; én,
5. De soort is beïnvloedbaar: we kunnen effectieve maatregelen treffen waarvan de soort profiteert, én,
6. De soort spreekt tot de verbeelding en is kenmerkend voor het Utrechtse landschap en kan daarmee aandacht generen en projectleiders, ontwikkelaars en inwoners motiveren.

Met deze criteria hebben we een (voorlopige) lijst samengesteld van 30 soorten (de 'big' 30 van Utrecht; zie bijlage 2). Het zijn soorten waarvan de trend de effecten van onze beheerinspanningen en ruimtelijk strategie zichtbaar maakt en die gezamenlijk het brede spectrum van biotopen (bos, water, grasland, steen etc) omvatten. Denk bijvoorbeeld aan de steenuil in het rond het Maximapark, die symbool staat voor een gevarieerd en aantrekkelijk parklandschap. Of de das langs de ooststrand van de stad, die goede verbindingen en rustgebieden nodig heeft. Maar ook het icarusblauwtje, een klein graslandvlinder die leeft in goed ontwikkelde, kruidenrijke graslanden. Juist het type grasland dat wordt gewaardeerd door inwoners omdat ze rijk is aan bloemen, zorgt voor ontspanning en creativiteit en draagt op die manier bij aan gezond stedelijk leven. Kortweg dus de biodiversiteit die onze stad bijzonder en uniek maakt.

De definitieve selectie van de Utrechtse 30 en de methodiek en frequentie voor de monitoring van deze soorten gaan we in het vierde kwartaal van 2021 en het eerste kwartaal van 2022 verder uitwerken in een monitoringsplan. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan op bestaande (landelijke) protocollen en programma's en betrekken bewoners van de stad bij de monitoring. We nemen ook de bestaande monitoring onder de loep. Sommige soorten gaan we iets minder vaak monitoren en anderen komen erbij. Op basis van de ervaring met de monitoring die we al uitvoeren begroten we de kosten voor de totale monitoring van de 'Utrechtse 30' op ongeveer 75.000 euro per jaar. De dekking hiervoor wordt gevonden in het Groene Web, (zie pagina 3 bij

Burgemeester en wethouders

Datum 5 oktober 2021
Kenmerk 9248351

Meerjaren Groen Programma). Over de resultaten van de monitoring wordt u jaarlijks gerapporteerd in het Duurzaamheidsverslag.

We verwachten u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Bijlage 1. Indicatoren huidige monitoring

Kwaliteitsindicator: 'weten wat je hebt'

De indicatoren om te volgen of soorten voor- of achteruitgaan, worden vooral verzameld in landelijke meetnetten. Een meetnet gaat jaarlijks op een standaardwijze op zoek naar waarnemingen van planten en dieren. Op basis van deze werkwijze kan een voor- of achteruitgang bepaald worden. In Utrecht is het Meetnet Urbane Soorten (MUS van Sovon) een betrouwbaar meetnet om te volgen hoe het gaat met vogels in de stad. Voor vlinders en libellen heeft de Vlinderstichting een landelijk meetnet. Het tellen van vlinders en libellen op een vaste route geeft inzicht in de voor- of achteruitgang van vlinders en libellen.

Voor sommige planten of dieren bestaan geen landelijke meetnetten. Voor vleermuizen in stedelijk gebied is het meetnet VleerMUS uitgewerkt met andere steden. Voor sommige soorten wordt door de gemeente Utrecht een minder regelmatige monitoring uitgevoerd door experts. De monitoring voor het gebruik van faunapassages levert waarnemingen op van lopende zoogdieren zoals egels, muizen en marterachtigen. De monitoring van amfibieën in poelen geeft inzicht in het gebruik van onze poelen door amfibieën. Voor lopende zoogdieren en amfibieën is het op basis van deze (vijfjaarlijkse) methodieken niet mogelijk om een betrouwbare voor- of achteruitgang van soorten vast te stellen. Via gem_utrecht.waarneming.nl verzamelen we 'losse waarnemingen' van planten en dieren. Sommige soorten zijn lastig uit elkaar te houden. Voor de herkenning van wilde bijen en paddenstoelen vragen we deskundigen om onze gebieden te inventariseren. Met losse waarnemingen is het niet mogelijk om een voor- of achteruitgang van een soort vast te stellen. Wel zeggen al deze gevonden soorten iets over de kwaliteit van ons groen in de stad. Waarnemingen van zeldzame soorten vertellen soms iets over de kwaliteit van ons beheer (paddenstoelenlanen), van de maatregelen die we treffen (poelen voor rugstreeppadden), maar soms zijn het de inspanningen van anderen die ervoor zorgen dat de natuur binnen onze gemeentegrenzen toeneemt. De bever in Haarzuilens is het resultaat van goed natuurbeheer van anderen. Doordat er nu zoveel bevers zijn in Nederland verspreiden de jonge individuen zich naar nieuwe leefgebieden.

Wat monitoren we nu aan kwaliteitsindicatoren?

In ons beleid hebben we opgenomen dat we wettelijk beschermde en kenmerkende Utrecht plant- en diersoorten willen beschermen en stimuleren. Dit betreft meer dan 150 plant- en diersoorten. In het duurzaamheidsverslag rapporteren we over een deel: stadsvogels, ringslangen en vleermuizen. Voor stadsvogels en vleermuizen maken we gebruik van een meetnet. Voor de ringslang rapporteren we over het aantal gevonden eierschalen, formeel is dit geen meetnet maar de metingen gebeuren jaarlijks op een gelijke manier en in eenzelfde periode. Eens in de 5 jaar rapporteren we over lopende zoogdieren en amfibieën. Een voor- of achteruitgang is niet vast te stellen bij deze incidentele monitoring (statistisch te weinig waarnemingen om een trend te kunnen bepalen). We rapporteren ook over (nacht-) vlinders en libellen hoewel deze niet zijn benoemd in ons gemeentelijk beleid. Deze meetnetten geven ons informatie over de ecologische waarde van het groen in de stedelijke groenstructuur.

Uitvoeringsindicator: 'volgen wat je doet'

Als gemeente spannen we ons in voor het beschermen en versterken van de natuurwaarde. Hiervoor richten we onze openbare ruimte in met natuurvriendelijke maatregelen zoals natuurvriendelijke oevers, poelen, faunapassages, vleermuiskasten aan bomen en (nest)kasten voor dieren in gebouwen. We verhogen de natuurkwaliteit van het groen zodat parken via natuurverbindingen met elkaar verbonden worden. Ook in ons beheer streven we naar een verhoging van de natuurwaarde daar waar dat mogelijk is. We gebruiken geen pesticiden. We maaien insectvriendelijker. Samen met vrijwilligers leggen we ringslangbroedhopen aan. We onderhouden muren met behoud van een deel van de muurplanten. We laten iedere 100 meter een stukje oever van 10 meter ongemaaid voor rietvogels. We willen weten of de maatregelen die we treffen een positief effect hebben op de natuur in onze stad. Daarvoor gebruiken we de kwaliteitsindicatoren uit de vorige paragraaf. Zonder het treffen van uitvoeringsmaatregelen zou de kwaliteit van de natuur in onze stad niet toenemen.

Datum 5 oktober 2021
Kenmerk 9248351

Wat monitoren we nu aan uitvoeringsindicatoren?

We willen natuur in onze stad beschermen en versterken. Dat betekent dat we natuur willen behouden waar we aan het werk zijn, en onze werkzaamheden doen op een manier die gunstig is voor natuur. Verder willen we dat de klimaatsverandering zo min mogelijk negatieve effecten heeft op onze natuur door in de klimaatadaptatie maatregelen ook natuurversterking mee te nemen. In het duurzaamheidsverslag rapporteren we over een deel van onze werkzaamheden: het percentage groen wat natuurlijk beheerd wordt, het aantal ringslangbroedhopen dat is opgebouwd en het aantal verblijfplaatsen dat gerealiseerd is vanuit diervriendelijk bouwen.

Inspanningsindicator: 'natuur zichtbaar maken'

Natuur beschermen en versterken doe je ook door het vastleggen van natuurwaarde in bestemmings- en omgevingsplannen. Door het vroegtijdig in projecten zichtbaar te maken van natuurwaarden via de natuurwaardekaart. Door te zorgen voor voldoende natuurexpertise in de gemeentelijke organisatie. Door bewoners en kinderen in contact te brengen met natuur door sociale media, campagnes, educatieve projecten, schooltuinen, botanische tuinen en musea, vergroot je de kennis over natuur. Als mensen begrip hebben voor de waarde van natuur is het makkelijker om tot natuurbescherming of natuurvriendelijke maatregelen over te gaan. Er zijn methodieken die steden in staat stellen om zichzelf te evalueren op het gebied van biodiversiteit. De Singapore City Biodiversity Index (CBI) stelt zowel kwantiteit als kwaliteit van de inheemse biodiversiteit vast, als ook de ecosysteemdiensten die de natuur de stad levert. In de methodiek worden ook financiële inspanningen, beleid en beheer meegewogen. Door iedere vijf jaar de maat te nemen van de 23 indicatoren wordt een voor- of achteruitgang vastgesteld van biodiversiteit. Over het jaar 2015 is de CBI voor Utrecht berekend op 40 van de 92 punten (nulmeting).

Wat monitoren we nu aan inspanningsindicatoren?

De inspanningsindicatoren die we als gemeente volgen gaan over groen. Hoeveel groen (m2) er beschikbaar is per huishouden. De tevredenheid van onze bewoners over het groen in hun omgeving (zie Utrecht monitor: [Tevredenheid aanbod openbare ruimte | Utrecht Monitor \(utrecht-monitor.nl\)](https://www.utrecht-monitor.nl)). Voor natuur volgen we onze inspanningen niet.

Bijlage 2: Voorstel Utrechtse 30

Voor onderstaande selectie soorten – de Utrechtse 30 - wordt een monitoringsplan uitgewerkt. Mocht bij de uitwerking blijken dat het om praktische of financiële redenen het niet mogelijk is een soort goed te monitoren, dan zal conform de criteria een vervangende soort worden gekozen.

soort	leefgebied
wolfskers	binnenstad
muurvarens	binnenstad
rosse vleermuis	bossen, lanen en parken
eekhoorn	bossen, lanen en parken
paddenstoelen	bossen, lanen en parken
watervleermuis (winter)	bossen, lanen en parken
das	groen om de stad
kamsalamander	groen om de stad
ringslang	groen om de stad
steenuil	groen om de stad
rugstreeppad	groen om de stad
ree	groen om de stad
blauwborst	groen om de stad
orchideeën	hooiland en berm
icarusblauwtje (dagvlinders van grasland)	hooiland en berm
wilde bijen	hooiland en berm
kleine watersalamander	natuur in de wijk
konijn	natuur in de wijk
gierzwaluw	natuur in de wijk
huismus	natuur in de wijk
gewone dwergvleermuis	natuur in de wijk
egel	natuur in de wijk
otter	water en oever
bever	water en oever
ijsvogel	water en oever
grote modderkruiper	water en oever
kleine karekiet	water en oever
weidebeekjuffer	water en oever
kievit	weiland en akker
haas	weiland en akker